روزنامه شرق

پنجشنبه ۷ مرداد ۱۳۸۹ ■ ۱۷ شعبان ۱۴۳۱ ■ ۲۹ جولای ۲۰۱۰ ■ سال پنجم ■ شماره پیاپی ۱۰۲۳

شماره ۹۹ دوره جدید ■ ۱۲ صفحه + ۱۶ صفحه هفته‌نامه شرق ■ **استثنائاً ۱۰۰۰** تومان

آخر هفته شرق در ۱۶ صفحه

با آثار و گفتاری از: محمدجواد حق‌شناس، محمدعلی ابطحی، سروش دباغ، حجت‌الاسلام شجونی، صادق زیباکلام، هوشنگ ماهرویان، محمدمنصور هاشمی، علیرضا رجایی، الهه کولایی، محمدتقی فاضل‌میبدی، هومن پناهنده، ناصر فکوهی، داریوش قنبری، احمد شیرزاد، گفت‌وگوی اختصاصی شرق با برونو بوزتو انیماتور مشهور ایتالیایی، محمد شمس‌لنگرودی، جمال میرصادقی، س.محمود حسینی‌زاد، مجید قیصری...

گفت‌وگو با محمدرضا زائری

برای عذرخواهی ترسی ندارم

بازار عذرخواهی از هاشمی‌رفسنجانی بازار داغی نیست. اما در همین کسادی گاه خبرهایی منتشر می‌شود که به نظر جالب توجه می‌آید همچون انتشار نامه عباس پالیزدار به شخص آیت‌الله هاشمی که یک روز پیش از انتخابات ریاست‌جمهوری سال گذشته قابلیت این را داشت که به بمبی خبری تبدیل شود. پالیزدار که سخنرانی‌اش در دانشگاه همدان ۴۰تکه‌ای بود از اتهامات متعدد وی علیه هاشمی‌رفسنجانی و فرزندانش و شمار دیگری...

همین صفحه

رئیس‌جمهور با تاکید بر اتحاد بین ملت ایران اعلام کرد

ایران احمدی‌نژاد نیست

گروه سیاسی: محمود احمدی‌نژاد برای دومین بار در یک هفته گذشته از احتمال وقوع جنگ تازه در خاورمیانه در سه ماه آینده خبر داد. به گزارش ایسنا وی در گفت‌وگو با «پرس‌تی‌وی» این جنگ قریب‌الوقوع را ناشی از حمله امریکا و اسرائیل به دو کشور منطقه و با هدف تحت فشار گذاشتن ایران توصیف کرد و گفت: امریکا و اسرائیل قصد دارند برای فشار آوردن به ایران در سه ماه آینده به ۲ کشور دیگر در خاورمیانه حمله کنند. ما اطلاعات دقیقی داریم که امریکایی‌ها سناریویی نوشته‌اند که جنگ تبلیغاتی سنگینی علیه ایران راه اندازند و صحبت‌های رئیس‌جمهور روسیه در واقع آگهی پخش این نمایش است. به گزارش ایسنا وی در بخش دیگر این مصاحبه در توضیح نامه اخیر ایران به گروه وین گفت: «قبلاً هم گفته‌ایم این منطق که تصور کنند با صدور قطعنامه ما را وادار به مذاکره خواهند کرد از ابتدا شکست خورده است. ما از ابتدا همیشه گفت‌وگو کرده و هیچ‌گاه آن را تعطیل نکرده‌ایم. مذاکرات همیشه از جانب طرف مقابل زمانی که منطقی برای پاسخ نداشتند و می‌خواستند کاری غیرقانونی کنند، متوقف شده است.» وی افزود: ما پیش از این قطعنامه هم آماده گفت‌وگو بودیم اما آنچه مهم است مبنا و چارچوب گفت‌وگو است. به نظر ما گفت‌وگو باید بر مبنای احترام و عدالت باشد. ما چارچوب را در بسته پیشنهادی برای آنان مشخص کرده‌ایم که شامل مسائل بین‌المللی و دغدغه‌های مشترک جهانی است.

لازم نیست کسی عقب‌نشینی کند

این کشورها می‌دانند در صحنه واقعی نمی‌توانند ایران را به عقب‌نشینی وادار کنند و به همین علت در فضای خیال و خبرسازی می‌خواهند بگویند ایران در این جریان یک قدم عقب‌نشینی کرده است. این رویکرد اشتباه است. لازم نیست هیچ‌کس عقب‌نشینی کند. همه می‌توانند رو به جلو حرکت کنند ولی بر مبنای دوستی و صلح که در آن همه سود می‌برند و کسی ضرر نخواهد کرد. احمدی‌نژاد ادامه داد: در زمینه موضوع هسته‌ای چیزی به نام پرونده هسته‌ای وجود ندارد. این نام ساخته دست این کشورهاست. ما طبق قانون عمل می‌کنیم و بیشترین همکاری را با آژانس کرده‌ایم. تا امروز فوق قانون با آژانس همکاری کرده‌ایم تا جایی که آژانس تا امروز تمام اطلاعات هسته‌ای ما را برخلاف قانون منتشر کرده است. ما هر گزارشی که به آژانس می‌دهیم روز بعد در رسانه‌های امریکایی منتشر می‌شود، این امر صریحاً برخلاف قوانین است. آژانس باید اسرار کشورها را حفظ کند. ایران تنها کشوری است که اطلاعات هسته‌ای آن در روزنامه‌ها منتشر شده است. ما تا امروز در این باره اعتراضی نکرده‌ایم ولی این حق برای ما محفوظ است. رئیس‌جمهور در پاسخ به سوالی درباره رای مثبت روسیه به قطعنامه، با بیان اینکه «در قطعنامه‌های قبلی هم روسیه رای مثبت داده بود. این مساله جدیدی نبوده است»، گفت: البته هم‌اکنون در روسیه نظرهای متفاوتی مطرح است. آن چیزی که رئیس‌جمهور روسیه می‌گوید آشکارا خلاف منافع این کشور است و یک نوع همنوایی با امریکاست. قبلاً روسیه در قطعنامه‌ها مشارکت می‌کرد و در این رابطه نیز همین حرف را به ما زدند و گفتند ما قطعنامه را طوری تنظیم می‌کنیم که مشکل جدی ایجاد نشود، ما نمی‌خواهیم مشکلی ایجاد شود و خواستار آن هستیم که با گفت‌وگو مسائل حل شود. اما اخیراً برخی از حرف‌های رئیس‌جمهور روسیه در حقیقت میدان دادن به امریکاست و این چراغ سبز نشان دادن به امریکا برای اعمال فشار بر ایران و کارهای دیگر است. در واقع فروختن منافع روسیه به امریکاست. این مساله جدیدی است، البته پیش از آنکه به ضرر ما باشد این مساله به ضرر روسیه است.

قطعنامه شبیه لطیفه است

وی افزود: فرض کنید این چهار قطعنامه سه تا صفر هم بیاید جلویش و چند سال دیگر بگویند ما چهارهزارمین قطعنامه را علیه ایران صادر کردیم. این مساله تقریباً تبدیل به یک لطیفه شده است. البته این به آن معنا نیست که ما از این مساله استقبال کنیم، بالاخره آنقدر قطعنامه صادر می‌کنند که اینها هم از تاریخ خارج شوند. احمدی‌نژاد ادامه داد: می‌توانیم بگوییم ملت‌ها در حال آمدن هستند و سلطه‌گران در حال رفتن هستند. حالا با صدور دو قطعنامه این معادله عوض نخواهد شد زیرا این معادله گسترده‌اش جهانی است. اصلاً با صدور قطعنامه این معادله عوض نخواهد شد. مانند این است که یک رودخانه عظیمی را که در هر ثانیه هزار تا دو هزار مترمکعب آب را منتقل می‌کند بخواهیم با یک کامیون خاک یا زباله جلوی این جریان عظیم و زلال آب را بگیریم. هر کس این موضوع را ببیند، می‌خندد. مسخره است که شما بخواهید با یک کامیون زباله جلوی رودخانه زلال را بگیرید. وی افزود: «امروز ایران ترجمان خواسته ملت‌هاست. ما خواسته ملت‌ها را بیان می‌کنیم. فرقی با بقیه نداریم و همه به احترام و عدالت وابسته است. ایران این مساله را می‌گوید و یک حقیقت را فریاد می‌زند. فرض کنید یک کامیون زباله جلوی در خانه ایرانی‌ها ریختیم، حقیقت که هست و تغییر نمی‌کند.»

منتظر می‌مانیم تا از خر شیطان پایین بیایند

رئیس‌جمهور ضمن بی‌اثر خواندن تحریم‌ها گفت: «البته بدانید ما از این کارها استقبال نمی‌کنیم. ما به آنها گفته‌ایم کار بدی می‌کنید و به جای آن بیایید و گفت‌وگو و همکاری کنید، چرا به دنبال تقابل هستید؟ ما استقبال نمی‌کنیم اما معتقدیم همکاری به نفع همه است. اما اگر عده‌ای اصرار دارند، خیال می‌کنند که هیتلر هستند، خیال می‌کنند ناپلئون هستند، می‌خواهند شمشیر بکشند و فریاد بزنند، در این صورت ما منتظر می‌مانیم تا اینها از خر شیطان بیایند پایین.» وی سپس در پاسخ به سوالی درباره اظهارات اخیرش در خصوص سناریوی اقدامات احتمالی امریکا علیه ایران و متحدانش در منطقه گفت: «ما الان اطلاعات دقیقی داریم که امریکایی‌ها یک سناریویی نوشته‌اند که جنگ تبلیغاتی سنگینی علیه ایران راه بیندازند و این حرف‌هایی که رئیس‌جمهور روسیه زد، در واقع آگهی پخش آن نمایش است.» وی افزود: «در این سناریو به گستردگی وارد می‌شوند؛ برخی از افرادی را که دزدیده‌اند و به امریکا برده‌اند و حرف‌هایی از آنها کشیده‌اند و این به تصور خودشان یک نمایشنامه کامل است. شروع می‌کنند به جنگ سنگین تبلیغاتی و افراد مختلف پشت سر هم حرف می‌زنند و بعدش هم برخی از کشورهای منطقه را مورد هجوم قرار می‌دهند برای اینکه ما را تحت فشار قرار دهند. این کلیت این سناریوست. همچنین با برخی‌ها در منطقه ما هماهنگی کرده‌اند، با برخی‌ها در داخل کشور هماهنگ کرده‌اند و این مساله را کلید زده‌اند.» احمدی‌نژاد با بیان اینکه «اظهارات اخیر رئیس‌جمهور روسیه که ایران در حال دستیابی به فناوری‌هایی است که به ساخت بمب نزدیک می‌شود، این در واقع کلید زدن این سناریو بود»، گفت: «دقت کنید، می‌خواهند فضایی درست کنند و بگویند ایران خطری در منطقه است و ما خیلی در رابطه با این مساله مصمم و جدی هستیم. این یک سناریوی تبلیغاتی است. خودشان هم می‌دانند، برای اینکه راه درگیری با ایران بسته است. البته اینها همان طور که گفتم دوست دارند صبح بیدار شده و متوجه شوند ایران وجود ندارد. اما این اتفاق نمی‌افتد چون ایران هست.»

نکته

وی با بیان اینکه «اشتباه نکنید، ایران احمدی‌نژاد نیست و اگر احمدی‌نژاد را از صحنه خارج کنیم، تمام است»، تاکید کرد: ایران ۷۵ میلیون انسان مومن، شجاع و آگاه دارد که همه با هم متحد هستند. آنها خیال می‌کنند ملت ایران دو شاخه شده است. خودشان می‌گویند و خودشان هم باور می‌کنند.

ایران، احمدی‌نژاد نیست

وی با بیان اینکه «اشتباه نکنید، ایران احمدی‌نژاد نیست و اگر احمدی‌نژاد را از صحنه خارج کنیم، تمام است»، تاکید کرد: «ایران ۷۵ میلیون انسان مومن، شجاع و آگاه دارد که همه با هم متحد هستند. آنها خیال می‌کنند ملت ایران دو شاخه شده است. خودشان می‌گویند و خودشان هم باور می‌کنند. اشتباه‌شان این است که نمی‌آیند در خیابان‌های ایران تا ببینند چه خبر است.» احمدی‌نژاد افزود: «ملت ایران یک ملت است؛ ملتی واحد که همه دوست هم هستند. در زمان انتخابات هر کسی به کسی رای می‌دهد، این مساله موجب دشمنی بین ملت نمی‌شود. ملت ایران یک خانواده است. اینها فکر می‌کنند ملت ایران حزبی است و یک عده دموکرات و بقیه جمهوریخواه هستند و این دو گروه به جان هم می‌افتند. این نیست. اینجا دموکرات و جمهوریخواه بی‌معنی است و همه با هم هستند.» احمدی‌نژاد سپس در پاسخ به این سوال که آیا آمادگی مصالحه در زمینه برنامه هسته‌ای را دارد یا خیر، گفت: «ما همیشه دنبال مصالحه هستیم، اما [اینکه] راجع به چه چیز مصالحه کنیم، مهم است. راجع به حقوق اساسی ملت؟ اینها قابل مصالحه نیست. شما می‌توانید راجع به استقلال‌تان مصالحه کنید؟ راجع به آزادی‌تان مصالحه کنید؟ نمی‌توانید که.» وی ادامه داد: «همین رژیم صهیونیستی در این ۳۰ سال چند بار ما را تهدید کرده؟ در همین پنج‌ساله چقدر ما را تهدید کرده؟ چرا باید تهدید کند؟ هی می‌آیند می‌گویند احمدی‌نژاد را ترور می‌کنیم، می‌زنیم. خب یک کلمه اینها بهش نمی‌گویند. مثل یک بچه لوس درستش کرده‌اند که هر غلطی دلش بخواهد بکند. تعجب می‌کنم که یک ملت امریکا با ۳۰۰ میلیون جمعیت را فروخته‌اند به چند تا صهیونیست. این بد است که. به خدا به ضرر امریکاست. اینها فکر می‌کنند... هیچ‌کس نمی‌خواهد اینها را.» احمدی‌نژاد افزود: الان مسوولان اروپایی اینقدر دارند پول می‌دهند به رژیم صهیونیستی. هیچ وقت این موضوع را به رای نمی‌گذارند. اما می‌خواهند تصمیم بگیرند که گاوهای سفید را امروز بدوشند یا گاوهای سیاه را بدوشند. برای این موضوع، رفراندوم می‌کنند در اروپا. ساعت هشت صبح گاوها را بدوشند یا شش صبح؟ رفراندوم برگزار می‌کنند. اما هیچ وقت برای این رفراندوم نمی‌کنند که آیا به رژیم صهیونیستی پول بدهیم، کمک بکنیم تا مردم فلسطین را بکشد یا نه؟ اگر خیلی زرنگ است، این را نظرخواهی کند. یا در انتخابات بیایند صریح بگویند؛ بگویند مردم اینقدر از پول شما را ما می‌خواهیم بدهیم به آنها (رژیم صهیونیستی) که آدم بکشند؛ آن وقت ببینید کسی به آنها رای می‌دهد؟ نمی‌دهد که. ما برای اینکه این دیواره تبلیغاتی را بشکنیم، همین کارهایی را می‌کنیم که تا الان کرده‌ایم.

عکس: چاوش هماوندی

سید حسن خمینی:

در دوران انتظار استقامت سخت است

گروه سیاسی: سیدحسن خمینی با بیان اینکه نباید در انتظار عجله داشته باشیم، گفت: البته صبر با دست روی دست گذاشتن متفاوت است و صبر به این معنا است که هر فردی در هر جایی پای بر حقیقت بفشارد. سیدحسن خمینی که به مناسبت نیمه‌شعبان با جمعی از خانواده‌های شهدا گفت‌وگو می‌کرد، با اشاره به فلسفه انتظار گفت: روز نیمه‌شعبان، روز انتظار است و هر کس می‌تواند فلسفه انتظار را در وجود خود مرور کند. وی با اشاره به حدیثی از پیامبر اکرم(ص) مبنی بر اینکه بالاترین عبادت‌ها انتظار فرج است، تصریح کرد: چرا در میان این همه عبادت انتظار دارای این همه اجر است؟ چون دوران انتظار دوران هجوم حوادث است و در هجوم حوادث ایستادن و استقامت و بر حق پافشاری کردن سخت می‌شود، در حالی که به تعبیر قرآن کریم در دوره پیروزی دیندار بودن سخت نیست. در آیه قرآن هم ذکر شده است که «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا» که می‌فرماید مردم در حال فتح و ظفر، فوج فوج به دین وارد می‌شوند. سیدحسن خمینی گفت: زمانی که از هر سو فشار زیاد است، اگر کسی بر حق پای فشرد و منتظر واقعی بود به درجه‌ای می‌رسد که بالاترین عبادت‌ها را انجام داده است. یادگار گرامی امام با بیان اینکه اگر به حقیقت نگاه داشته باشیم، خداوند درهای رحمت را می‌گشاید، خاطرنشان کرد: وقتی فشارها بالا می‌رود خداوند راه‌ها را باز و دل‌ها را شاداب می‌کند. روز عاشورا کرب از حضرت سیدالشهدا زمانی برداشته شد که ایشان دراوج سختی‌ها دل را به خدا داد. إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ که تَتَنَزَّلُ عَلَيهِمُ الْمَلَائِكَةُ بعد از ثُمَّ اسْتَقَامُوا ذکر شده است. ربنا الله گفتن راحت است اما استقامت سخت است. سیدحسن خمینی با اشاره به اینکه استقامت درازمدت است، افزود: مهم این است که انسان از لطف خدا ناامید نشود، در هر نقطه‌ای درک صحیح خود را از مسائل فراموش نکند و بداند سختی در راه خدا لازمه سعادت است. وی با بیان اینکه مرز بین خدا و غیرخدا هوای نفس است، تصریح کرد: در بیان حضرت امام(ره) نیز فرق بین ریاضت صحیح و باطل این‌گونه ذکر شده است که اگر کاری به خاطر خدا باشد، ریاضت صحیح است و اگر به خاطر این باشد که فرد قدرتمند شود یا هدف دیگری غیر از خدا باشد، غیرصحیح است. سیدحسن خمینی با اشاره به اینکه دوره انتظار دوره سختی است و صبر خیلی زمان‌ها به دلمردگی و افسردگی منجر می‌شود، افزود: صبر حقیقی نشاط‌آور است. صبری که مورد نظر خداوند است، صبری است که از آن نشاط برمی‌آید. در ابتدای این دیدار چند تن از اعضای خانواده شهدا دیدگاه‌های خود را بیان کردند. در این دیدار که خانواده‌های سرداران شهید حمید باکری و شیرودی و اسماعیلی (پدر و مادر سه شهید)، رحمانی (پدر سه شهید)، نوراللهی، زحمت‌کش و سقایی و همچنین جمعی از جانبازان و سرداران دفاع مقدس حضور داشتند، حجت‌الاسلام‌والمسلمین رحمانی پدر سه شهید با اشاره به حادثه ۱۴ خردادماه خطاب به یادگار گرامی امام خاطرنشان کرد: از توهینی که به شما شد، من خرد شدم و دیگر خانواده‌های شهدا نیز این احساس را داشتند. عده‌ای در کنار مرقد مطهر حضرت امام خمینی(ره) هم خجالت نکشیدند و آن اقدام را انجام دادند.

گفت‌وگو با محمدرضا زائری

برای عذرخواهی ترسی ندارم

گروه سیاسی، مهراوه خوارزمی: بازار عذرخواهی از هاشمی‌رفسنجانی بازار داغی نیست. اما در همین کسادی گاه خبرهایی منتشر می‌شود که به نظر جالب توجه می‌آید همچون انتشار نامه عباس پالیزدار به شخص آیت‌الله هاشمی که یک روز پیش از انتخابات ریاست‌جمهوری سال گذشته قابلیت این را داشت که به بمبی خبری تبدیل شود. پالیزدار که سخنرانی‌اش در دانشگاه همدان ۴۰تکه‌ای بود از اتهامات متعدد وی علیه هاشمی‌رفسنجانی و فرزندانش و شمار دیگری از روحانیون و علمای برجسته کشور در نامه‌ای خطاب به رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام با بیان اینکه «در ۱۲۴ پرونده مورد تحقیق و تفحص مجلس هیچ پرونده‌ای از حضرتعالی و فرزندان شما نبود»، از وی به خاطر نقل مطالب غیرمستند عذرخواهی کرد و در نهایت نوشت: «از صبر شما که در طول این یک سال هیچ شکایتی از اینجانب ننموده‌اید، تشکر می‌کنم، علی‌رغم اینکه تنها کسی که محق بر شکایت بود شما بودید.» عذرخواهی اختصاصی پالیزدار از هاشمی در شرایطی منتشر شد که در آن ایام هاشمی در میانه مناظرات تلویزیونی و در پرمخاطب‌ترین برنامه تلویزیونی آماج اتهامات متعدد قرار گرفته بود. بیش از یک سال است که هاشمی‌رفسنجانی انتقادهای متعدد را شنیده است. واقعیت این است که نقد هاشمی چیز تازه‌ای نیست. در گذشته به دلیل ایده‌ها و تفکرات خاص هاشمی در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، وی از سوی گروه‌های مختلف مورد انتقاد قرار می‌گرفت؛ انتقاداتی که یا در لفافه پیچیده می‌شدند یا به احتیاط و در ذیل نام‌های مستعار منتشر می‌شدند. اما با گذشت زمان و پس از واگذار شدن ریاست‌جمهوری به محمود احمدی‌نژاد رفته‌رفته نقد هاشمی رویه متفاوتی یافت و کار به آنجا رسید که دیگر آنچه گفته می‌شد، سبقه انتقادی نداشت بلکه بیان اتهاماتی بود که هرچند تا به امروز به اثبات نرسیده‌اند اما انتظار برای آنکه کسی از باب بیان‌شان عذر تقصیر بیاورد، انتظاری است که بعید است به زودی به واقعیت بدل شود. بیش از ۱۰ روز پیش نامه سرگشاده‌ای منتشر شد؛ نامه‌ای به قلم محمدرضا زائری سردبیر پیشین روزنامه همشهری که در آن در لفافه نسبت به ستون‌نویسی‌های سال‌های گذشته نویسنده درباره هاشمی‌رفسنجانی تعریض‌هایی بیان شده بود و برخی آن را نوعی عذرخواهی از شخص رئیس مجلس خبرگان تلقی کردند. زائری در آن نامه نوشته بود: «از دید ناظر بیرونی، همچنان هاشمی‌رفسنجانی از نخستین یاران امام و نزدیک‌ترین برادران رهبری است و باقیمانده بهشتی‌ها و مطهری‌ها و رجایی‌هاست و بدون شک چنین خواهد ماند. هم ایمان و ریشه‌های تاریخی تعلق انقلاب و هاشمی‌رفسنجانی عمیق‌تر از آن است که به این سادگی دچار تفکیک شود و هم علاقه‌مندان به انقلاب و نظام اسلامی آنقدر هوشیار و بصیر هستند که اختلاف نظرها و تفاوت سلیقه‌ها را- هر اندازه هم که بزرگ به نظر برسد- پیش روی بیگانگان جار نزنند.» وی در ادامه ضمن تاکید بر لزوم حفظ حرمت امامزاده به دست متولی آورده بود: «روند خطرناک بی‌ادبی و پرده‌دری و حرمت‌شکنی با هر توجیه و تفسیری که باشد، به مرور سنت‌های سیئه‌ای را بنا خواهد نهاد که اولاً به مصداق «کان علیه وزر من عمل بها الی یوم القیامه» دامان بانیان و مسببان آنها را خواهد گرفت و ثانیاً هیچ‌کس از تبعات منفی آنها در امان نخواهد ماند.»

ادامه در صفحه ۲

سرمقاله

تحریم‌های تاثیر ناگذار

سعید لیلاز

آخرین و جدیدترین رشته تحریم‌های اتحادیه اروپا علیه جمهوری اسلامی ایران هم رذیلانه است، هم بی‌فایده. رذیلانه از آن رو که برخلاف هدف ادعایی غرب به جای برنامه اتمی ایران اقتصاد کشور ما را هدف قرار داده است، و بی‌فایده به آن سبب که حتی از طریق اعمال فشار بر اقتصاد ایران در ابعادی گسترده‌تر از همین رشته‌تحریم‌ها یا تحریم‌های اعمال‌شده از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد یا ایالات متحده نیز نه اقتصاد ایران و نه برنامه اتمی آن به زانو درنخواهد آمد و بازنخواهد ایستاد. در وهله نخست، هنوز هیچ مورد یا نمونه‌ای در تاریخ دیده نشده که کشوری ولو بر اثر شدیدترین تحریم‌های اعمال‌شده از سوی بزرگ‌ترین قدرت‌های جهانی، فرو پاشیده باشد. در تاریخ معاصر نمونه‌ای جدی‌تر و شدیدتر از مورد کوبا، احتمالاً وجود ندارد. عمر تحریم‌های اقتصادی امریکا، کانادا و به طور کلی بلوک غرب علیه این جزیره کوچک در ۱۵۰کیلومتری جنوب شرقی خاک ایالات متحده، به بیش از ۵۰ سال می‌رسد. شدت این تحریم‌ها نیز بی‌سابقه بوده است، به ویژه پس از فروپاشی بلوک شرق و اتحاد جماهیر شوروی در ابتدای دهه ۱۹۹۰ میلادی اغلب ناظران تصور می‌کردند عمر حکومت این جزیره با اقتصاد کمابیش تک‌محصولی بر پایه تولید شکر، به سر آمده است. اما ۲۰ سال پس از فروریختن دیوار برلین، پایه‌های حکومت کوبا اگر محکم‌تر از گذشته نباشد، قطعاً لرزان‌تر نیست. بر این فهرست، از مبارزه اقتصادی بریتانیا و فرانسه در دوران ناپلئون گرفته تا نمونه‌های کره شمالی، عراق، سودان و سرانجام جمهوری اسلامی ایران را می‌توان افزود و یادآوری کرد که اعمال تحریم اقتصادی، گرچه حتماً و قطعاً آثار اقتصادی‌ای نیز در پی دارد، اما هرگز به تنهایی آنچنان تعیین‌کننده نیست که بتواند کشوری یا رژیمی را به زانو درآورد یا از پیشبرد اهداف ژئوپولتیک خود بازدارد. در مورد آثار و پیامدهای اعمال تحریم‌های اقتصادی بر کشورها بعضاً استدلال می‌شود که در همه یا اغلب موارد، اقتصاد کشورهای تحریم شده رو به ضعف و دچار شدن به مشکلات بزرگ گذاشته است، غافل از آنکه معمولاً در این مورد خاص، رابطه «همزمانی» با رابطه «علت و معلولی» اشتباه گرفته می‌شود. در همه این نمونه‌ها این طرز اعمال مدیریت داخلی دولت‌ها بر اقتصاد است که مایه و عامل بروز مشکلات یا نقاط قوت اقتصادی می‌شود، نه تحریم‌ها. در همه این کشورها اگر مدیریت اقتصاد به درستی صورت گیرد، تحریم‌ها نه‌تنها زیان جدی بر اقتصاد ملی وارد نمی‌کند، بلکه موجب شکوفایی آن نیز می‌شود. در وهله دوم، اقتصاد ایران سال‌هاست که از آستانه تاثیرپذیری از تحریم‌های اقتصادی ولو شدیدتر از این، عبور کرده است. حجم تولید ناخالص داخلی ایران امسال به ۴۰۰ میلیارد دلار به قیمت‌های اسمی و ۹۰۰ تا هزار میلیارد دلار به قیمت قدرت برابری خرید بالغ می‌شود. ظرفیت‌های صنعتی و کشاورزی و خدماتی نصب شده و بالقوه موجود در این اقتصاد به مراتب بیش از این ارقام است و به محض اعمال تحریم‌ها، قابلیت فعال شدن دارد. حجم تجارت خارجی رسمی این کشور ۲۰۰ میلیارد دلار است و تجارت خارجی غیررسمی آن را هیچ‌کس نمی‌داند. حدود ۱۰ هزار کیلومتر مرز آبی و خاکی با بیش از ۱۵ کشور شامل شیخ‌نشین‌های جنوب خلیج فارس دارد که اغلب آن اساساً کنترل‌ناپذیر است و بلافاصله پس از برقراری هرگونه تحریمی، بی‌آنکه دولتی بخواهد یا حتی بداند شبکه‌ای عظیم از میلیون‌ها مرزنشین در دو سوی آن می‌توانند سالانه تا ۵۰ میلیارد دلار عبور و مرور کالا از دوطرف را سازماندهی کنند. اغلب همسایگان ایران، از ما فقیرترند و بر فعال‌سازی این رودخانه عظیم قاچاق کالا به مراتب علاقه‌مندتر. همان‌قدر که اسامه بن‌لادن برای مجموعه دستگاه‌های اطلاعاتی و نظامی غرب دست‌یافتنی است، این قاچاقچیان نیز برای مقامات همه کشورها رام‌شدنی هستند. در حال حاضر اقتصاد ایران به ویژه در حوزه صنعت، به شدت بابت واردات انبوه و بی‌رویه کالا و خدمات در زحمت است. علت اصلی این عارضه نیز در قیمت کنترل‌شده دلار توسط دولت از یک سو و سود و عوارض گمرکی پایین از سوی دیگر است. همین عارضه، احتمالاً فقط نیمی از ظرفیت تولید صنعتی ایران را فعال نگه داشته است. تشدید تحریم‌ها، اگر در عمل به معنای افزایش قیمت تمام‌شده واردات باشد، عمدتاً به رشد تولید صنعتی ایران خواهد انجامید چنان‌که صنعتی شدن ایران اساساً در جریان جنگ تحمیلی و گرانی و کمیابی بی‌سابقه منابع ارزی در دهه پس از آن ممکن شد. در وهله سوم، تحریم اقتصادی، حتی اگر سلاحی برای پیشبرد اهداف و مقاصد سیاسی باشد که هست، سلاحی درازمدت است که اثرات آن- کم یا زیاد- در دوره‌های طولانی ظاهرشدنی است. حال آنکه ماهیت برنامه اتمی ایران اساساً کوتاه‌مدت یا حداکثر میان‌مدت است و غرب، در این عرصه از تاکتیکی نامناسب و بی‌فایده بهره گرفته است. مجموعه موقعیت و مناسبات ژئوپولتیک ایران، جهان غرب و دیگر قدرت‌ها بر همه طرف‌ها تحمیل می‌کند که جز گفت‌وگو و رسیدن به تفاهم و مصالحه‌ای پایدار و شرافتمندانه برای همه طرف‌ها، راهی برای حل مناقشه هسته‌ای ایران وجود ندارد. جهان غرب نمی‌تواند و نباید انتظار داشته باشد که با زبان تهدید نظامی و اقتصادی بی‌اعطای هیچ‌گونه امتیاز واقعی بتواند با تهران به تفاهمی پایدار بر سر این مساله برسد. همانند دیگر تجربیات بین‌المللی در نیم قرن اخیر اگر در ایران مدیریت اعمال شده بر اقتصاد ملی به گونه‌ای باشد که بر مشارکت واقعی مردم در اقتصاد، بهره‌وری ملی، سرمایه‌گذاری، دخالت بخش خصوصی واقعی در اقتصاد، کاهش تصدی و دخالت دولت، آزادسازی و خصوصی‌سازی واقعی و رشد اقتصادی بیفزاید هیچ تحریمی حتی به مراتب شدیدتر از اکنون قادر به به زانو درآوردن اقتصاد ایران نخواهد بود، وگرنه مطابق سنت همیشگی تاریخ، به هیچ فشار خارجی نیاز نخواهد بود. بی‌هیچ تلنگری این اقتصاد بر اثر سوءمدیریت اعمال شده بر آن فرو خواهد ریخت.

تیترها

آماده‌باش وزارت نفت برای تولید بنزین

صفحه ۵

مشایی برنامه‌های دولت برای بازگشت ایرانیان خارج از کشور را تشریح کرد

ممنوع‌الورود نیستند

صفحه ۲

انفجار یک نفتکش ژاپنی در تنگه هرمز

صفحه ۴

در صفحات بخوانید

به یاد سیف‌الله داد

با مطالبی از: بهمن فرمان‌آرا، علیرضا رئیسیان، بهروز افخمی علیرضا داوودنژاد

صفحه ۹

کاش دیوارها کش می‌آمدند

لیلی گلستان

صفحه آخر

یک خودشناسی تمام‌عیار

بلقیس سلیمانی

صفحه آخر

حرف اول

حکایت ما

دکتر احمد نقیب‌زاده

هیچ‌گاه نمی‌توان و نباید جامعه بین‌المللی را که در سیمای چند قدرت بزرگ خلاصه می‌شود، دست‌کم گرفت، هرچند در سال‌های اخیر قدرت‌های جدیدی هم پا به صحنه گذاشته‌اند که خود تحولی در جهت منافع درازمدت ما و سایر قدرت‌های منطقه‌ای و نوپاست. اما حکایت ایران متفاوت است. قریب به ۱۵۰ سال است که به قاجاریه و پهلوی فحش می‌دهیم که چرا در برابر بیگانگان مقاومت نکردند و حالا که نوبت خودمان شده است، می‌خواهیم ثابت کنیم که فحش‌های ما بحق و بجا بوده و اراده اگر اراده باشد، می‌تواند جلوی هر قدرتی مقاومت کند. این نقطه قوت رهبران ماست. ما شک نداریم که مقابله غربی‌ها با ایران به دلیل پیشرفت‌های ما در پاره‌ای عرصه‌هاست و به انرژی هسته‌ای هم محدود نمی‌شود اما در این کارزار باید به سنجش نیروها هم بپردازیم. یکی از نقاط قوت ما همبستگی در داخل و همسویی ملت و دولت بوده است. در عرصه بین‌المللی دوستانی داشته‌ایم که هریک از زاویه‌ای با ما دوست بودند. آیا هنوز هستند؟ از ویژگی‌های عرصه بین‌المللی این است که بازیگرانش آزادند و هر لحظه ممکن است تصمیم خود را عوض کنند. منافع ملی سال‌هاست به عنوان شاخص سیاست‌های خارجی همه کشورها مطرح است اما مصادیق منافع ملی پیوسته در حال دگرگونی است و عقل که شاخص سنجش منافع ملی است، خیلی ثابت نیست. برای مثال از دید من منافع درازمدت روس‌ها در این است که پایگاه‌های خود را در منطقه تقویت کنند و سپس با تکیه بر نقاط قوت منطقه‌ای خود وارد مذاکره با سایر قدرت‌ها شوند. در این صورت دوستی آنها با ایران می‌توانست جنبه استراتژیک به خود بگیرد. ظاهراً آنها این طور فکر نکرده و درصدد استفاده موردی از ایران بوده‌اند تا از کارت ایران در موقعیت مناسب استفاده کنند. در کنار این عناصر تحلیلی کوشش شب و روز امریکا را هم نباید از یاد برد. هنوز هم جغرافیا نقش اساسی ایفا می‌کند. متحدان و همسایگان ما هرکدام نقطه ضعفی دارند که می‌تواند مورد بهره‌برداری دشمنان ایران باشد. روسیه خواهان ایفای نقش در جهان و تحکیم مواضع خود در جمهوری‌های سابق است. ترکیه مسائل مالی و مساله کردها را دارد. پاکستان در دست ارتشیان است و ارتشیان با بازی‌های خود به دنبال پول هستند. عربستان از قدرت گرفتن ایران واهمه دارد. وقتی همه اینها را کنار هم می‌گذاریم، می‌بینیم به هیچ کس نمی‌توانیم تکیه کنیم. راه چاره ایجاد دگرگونی در سه چهار حوزه است؛ در داخل رعایت حقوق مردمی که خیلی هم ادعا ندارند، مذاکره مستقیم با امریکا، همکاری در بازرسی‌های اتمی با آژانس بین‌المللی انرژی هسته‌ای.